

Az élet tüneményeiből

Naplóbejegyzés F. P. 60. születésnapjára készülvén

Mindig hadilábon álltam az Idővel.

Mostanában – egyre sűrűbben – arra a kényszerű felismerésre jutok, ha be is áll köztünk ideig-óráig a tűzszünet, tartósnak ritkán bizonyul. A fegyvernyugvás múltával pedig részleges vereségeim a csatavesztések során egyre súlyosabb veszteségekkel járnak.

Valójában nem volt ez mindig így.

Pontosan emlékszem kései gyermekkoromnak arra a hajnalára, amikor örökéletűnek hitt 93 évet élt nagyapám hosszan exitált. Mire megvirradt, a gyermeki idők teljességének áttetsző burka, amely addig óvón körülvelt, mint Hieronymus Bosch csodákkal teli kertjében valamely lényeket a buborékgömbök színes kerekdedsége, hirtelen odalett, volt-nincs mesebeli gyorsasággal elillant a múlhatatlanság érzete. Azóta élek tartósan az idővel vívott küzdelem biztos kimenetelű fegyverzajában. Szerencsémnek tarthatom, ha az olykor-olykor mégis beálló látszatbékék idején olyan rezzenéstelen tudok lenni hétköznapjaim nyergében, mint amilyen rezignációval poroszkál Dürer 1513-as rézmetszetén az ördögtől és a haláltól riogatott lovag, hű kutyájától kísérve.

Zaklatottságomat fokozzák, esélyeimet gyengítik, veszteségrátámat nagyságrendekkel növelik, ha a hozzám közelálló körében látom, mások is vívják, velem párhuzamosan, ugyanazt a küzdelmet, ki-ki a saját arzenáljából sebtében előkapott fegyverekkel. Bizonyos évfordulók az éjszakai levegőget pásztázó, harci repülőket csapdába ejtő reflektorok élességével mutatnak rá az Idővel vívott csatározásaink valódi esélyére.

A 60. születésnap is ilyen képzetekkel sajog bennem, ha nem az enyém is, akkor is. Földi Péteré különösen. Azért, mert a kortárs alkotók közül elsőként éppen az ő festészetében értem tetten, sűrűn aztán a mögöttem hagyott évtizedekben, hogy a gyermekkor zavartalan világegészre képes öntudatlan képzetrendszere, egyféle magasabb szintre emelt teljesség, amely már-már a kozmológiai állapotot formázza, miként állítható helyre, szinte a derűig és önfeledtségig fokozva. Magyarán: gyermekkorom sebzetlen világát volt képes visszaadni múltó éveim zavarodott mindennapjaiban. Néhány zenemű, egy-egy vers, jelesen emlékezetes regényszeletek, magunk választotta múzeumzugokban némely műtárgy, önkényes képkivágásaink a természetből, s persze a csillagos ég fölöttünk, társulva jó hittel a lelkünkből, szóval nem sok minden, alig pár teremtett dolog képes erre a csodára.

Földi Péter művészete, miként – szokásrendemmel ellentétben – kitárulkozóan bevallottam, megtette velem ezt a csodát. Ezért is sajnálnám, ha idősavanyította lelkem mélabút vinne (illetlenül) a saját ünnepébe. Hetek óta, magamnak is meglepő hévvel, kutattam hát, milyen ékességet tehetnék eléje, amely emelhetné jeles ünnepe fényét. Először arra gondoltam, felolvasom neki a belgák népszerű írójának,

Felix Timmermans nálunk is hozzáférhető Pieter Bruegelről írott életrajzi regényének Pieter gyermekkoráról szóló oldalait. Idillinek képzelem el a jelenetet. A 2009-es év hőségutával sújtott nyara után már enyhületet hozna az őszelő alig észlelhető jelentkezése. F. P. hegyoldali kertjének lejtőjén a legendás festőfészker kínálkozna helyszíneként. Ő zavartalanul festene, jómagam pedig óvatosan recitálnám neki Timmermans sorait a brabanti tájról, ahogy Pieter szemével láttatja velünk az író: „Önkéntelenül is érezte, hogy az emberek és az állatok élete a földhöz kapcsolódik, a földhöz vonzódik, s hogy parányi és tehetetlen mindaz, ami tovakúszik a földgolyó tágas kérgén, melynek belsejében a pokol lakozik. Csak mint egy nagy egész részeit ismerte a tárgyakat és embereket – mint a táj és messzeség részeit, ahogy a fák lombozata is levelekből áll. És mindaz, amit ezután rajzolt, olyan, mintha a padlószoba ablakából látná az ember. Heves vágy lopakodott szívébe magaslatok, fák, malmok, templomok után.” És így tovább, felvonultatván Brabant minden ékességét.

Aztán mégis a véletlen segített. A nyár elháríthatatlan és reményt hordozó, mindent kitöltő feladatoként óvodás korú kisunokáimmal telt az idő, aminek múltatában egyik kedvenc elfoglaltságunknak a képzőművészeti albumok lapozgatása, a reprodukciók tárgyi világának megnevezése bizonyult. Egyik alkalommal Hokusai színes metszetei kerültek elénk. Akkor villant az emlékezetembe a zseniális japán mester kortársak által följegyzett jeles mondása. Abban azonban máig nem vagyok biztos, vajon olvasmányaim rögzült emlékeként, avagy társasági alkalmak ingyen ajándékként, esetleg gyermekkorom valamelyik bölcs parasztjának emlékezetem által átértelmezett szavaiként kezeljem-e Hokusai mester megnyugtató előrelátását. Holott úgy tudtam, jól eszembe véstem Montaigne ironizálását azon ostoba szokásunk fölött, ahogy különbséget teszünk a „Hallottam” és az „Olvastam” között, más súlyúnak tartván egyiket a másikánál, ahelyett, hogy az állítás igazát latolgatnánk.

Mintha a gyermekkorom szappanbuborékját tartanám szalmaszálon, úgy óvtam a távolkeleti mester megvilágító szavait, amíg a kicsik délutáni alvásideje alatt tollhoz-papírhoz juthattam végre: igen, ez lehet az én méltó születésnap ajándékom! Mert haladékot ad, mert elveszi a leélt idő szakaszjelző határának keserédes ízét, mert újabb feladatkijelölésre buzdít, s nem taszít a múlandóság miatti melancholiába; és még dac sincs benne – sokkal inkább Kelet bölcs nyugalma.

Szóval, japán kiválósága egyszer úgy vélekedett (arról nem tudok, hány éves lehetett ekkor), 80 éves korában jut majd el a dolgok mélységéig, és 110 éves lesz, amikor munkáin minden pont és minden vonal, a tárgyak, alakok, tájak valóban élővé válnak, s onnantól így lesz ez mindennel, ami a műterméből kikerül.

Így hát, miért is keseregnék (mi okom lenne rá), F. P. hatvan évén?

Az pedig egyenesen dőreség lenne a részemről, ha esendő elemzésem tárgyává tenném, amit eddig a nyilvánosság elé engedett kezei közül. Hiszen a java még hátra van, eztán következik!

Legyek inkább életének egyik tanúja (hol közelebről, hol távolabbról) igaz, nagy pörében – szól a magamnak szóló szerény célkitűzés. Amúgy is meggyőződéssel vallom, már elég régóta, hogy egy olyan léptékű művész esetében, mint F. P., életének számításba veendő tételeihez nem pusztán az alkotói folyamat csupasz végeredménye – a mű! – tartozik, hanem számos más megnyilatkozása is, szóljon az bármiről a hétköznapiok kietlenségében. Hiszen a mindennapok veszendő lim-lomjait

éppen a Mű emelte új dimenzióba, amelyek onnantól már nem tartoznak a lomtanító Idő hatáskörébe. Sokkal inkább a megőrző gondosság nemes feladatai közé.

Bevallhatom magamnak, F. P. hatvanadik születésnapjára készülvén, a nyár ritkán adódó zavartalan órái többnyire a hozzá fűződő írott és íratlan emlékeim feltérképezésével teltek. Miközben látóteremből egy percre sem esett ki, amit eddig létrehozott. Ahhoz azonban könnyen nélkülözhető a magam kommentárja. Az alkalmi kritikákon, méltatásokon túl bárkinek a rendelkezésére áll Hann Ferenc alapvető kötete, Supka Manna szenvedélyes tanúságtétele F. P. művészete mellett, valamint a H. Szilasi Ágota által jegyzett nélkülözhetetlen életmű-katalógus.

Nem mintha az eddigi pályáról mindent elmondtak volna már, s nem lehetne új szempontú véleményt formálni eddigi munkásságáról. Jómagam szerény ambíciója azonban nem a századik vélekedés közreadását célozza. Sokkal inkább azt, hogy életének tanúságtevőjeként a megírás előtt álló új kommentárokat segíthessem. Majd.

F. P. nyolcvanadik és száztizedik születésnapjáig azonban van még időm.

Koncentrált figyelmem elé történetesen épp az ő művészetének segítségével (is) igyekszem a derű és önfeledtség védőpajzsát tartani, miközben egy percre sem felejttem lappangó sejtésemet: immáron szakaszolható pályájának újabb keletű vonása az antinómiák kiéleződése, a tragikus veszélyeztetettség kendőzetlen jelenléte, s nyomában a szakralitás irányába nyitó tájékozódás. Míg korábban egy-egy rövidebb-hosszabb pályaszakasz módszeres problémafeltáró műveleteit követően – a sajátosan egyéni panteizmusának jegyében – időről-időre olyan lezáró, összefoglaló mű született, amelyben a kiegyensúlyozás és az új harmónia megteremtésének lehetősége a bizonyosság erejével hatott. Mostanában azonban az Idő új fenyegetései és azok változatai mintha nem simulnának el a vásznain az újra meglett harmóniában, hanem megmaradnának a válaszkeresés bizonytalanságában – nagyszerű, sokáig érlelt vásznanon.

Ezért is vélem úgy, messze még a végső számvetés ideje.

Higgyünk Hokusainak.

